UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Het Leven Der HH. Maeghden Die Van Christvs tijden tot dese eeuwe Inden Salighen Staet Der Svyverheydt inde Wereldt gheleeft hebben

Rosweyde, Heribert

T'Antwerpen, 1626

Febrvarivs.

urn:nbn:de:hbz:466:1-43129

Visual Library

S. AGATHA *virgo et martyr.*

Phls de Mallery fecit. *Ioan. Crobbaert excud.*

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

HET LEVEN VANDE H. AGATHA MAGHET ende martelaerſſe.

5. Febr.

A. 254.

IN den tijdt dat Decius Keyſer ende Quintianus Preſident van Sicilien was/ ſoo wiert al-daer een ſeer wreedt ghebodt verkondight; by't welck ghe-boden wierdt / dat-men alle de Chriſtenen ſoude vanghen / ende met wreede tormenten vernielen. Dit vernam eene maghet ghenaemt Agatha, begaeft met vier ſaken / die-men inde vrouwen ſeer prijſt. Sy was ſeer edel/rijck/ſchoon/ ende eerbaer: eñ boven deſe hare uptnementheden was ſy Chriſtene/ ghebozen inde ſtadt Palermen: ende was ſeer begheerlijck ende forgh-vuldigh om haren maeghdom te bewaren / ende voor CHRISTVS te ſterven ; hem biddende ſeer yverigh-lijck/ dat hy haer wilde beſchermen ende bewaren voor dien tyran/ die arbeydde/ om haer van 't gheloove ende hare reynigheydt te berooven. Quintianus te Cata-na zijnde/ beval dat-men haer voor hem ſoude bren-ghen; ende ſy/ ghewapent zijnde met't gebedt ende met de jonſte vanden hemelſchen Gheeſt/ ghingh haer ver-toonen voor den Rechter met groote vrolijckheydt ende gherufthеydt. Als Quintianus haer ſagh / verliefde hy terſtont op haer/om hare ſonderlinghe ende uptnemende ſchoonheyt. Ende verghetende den laſt van ſijn Pre-ſidentſchap ende rechtveerdigheydt / ſonder te achten op het quaet exempel dat hy aen ſijne ghemeynte ghaf / die d'ooghen op hem ſloeghen/ als op eenen ſpieghel/ om te doen 't ghene dat hy dede (vertredende de goede co-ſtuymen/ de wetten/ de Godt-vruchtigheydt/ ende den Godts-dienſt) nam hy voor hem/ alle middelen te ghe-bruycken / om de heylighe Maghet te ghenieten / ende tot ſijnen wille te brenghen; ende hy/ die alreede bevan-ghen was met ſijne blinde paſſie / dede haer vanghen. Maer om ſijn voornemen beter te bedecken / dede hy

VVt oude Regiſters.

Agatha ghe-boren te Palermen.

Sy wordt ghevanghen.

Quintianus verlieft op Agatha.

S. Agatha leveren in de handen van eene oude boose vrouwe ghenaemt Aphrodisia / die vijf seer schoone dochters hadde / die oneerbaer waren; om dat de heylighe maghet Agatha door het gheselschap van de selve soude vermorwet worden / ende verliesen de liefde / die sy hadde tot de reynigheydt ende IESVS Christus: om alsoo met listen ende behendigheydt te vercrijghen het ghene hy begheerde. Als Agatha nu was in 't huys van Aphrodisia / soo begonste dese boose koppelersse terstont te ghebruycken hare ghewoonelijcke konsten ende bedriegherijen / om te bedrieghen de simpelheydt van de suyvere Maghet; ende tot haer te segghē met soete woorden / dat sy haren adem scheppen soude / ende haer herte openen; dat in haer huys gheen mans persoon en was / dan hare dochteren alleen; onder de welcke sy vrylijck mocht segghen / ende doen al dat sy wilde / sonder vreese oft achterdencken; dat sy niet twijfelen en soude / oft sy soude haer verlossen uyt de handen van Quintianus / die een seer edel ende beleeft man was / begheerlijck om iemant vrienschap te doen: ende indien sy gheen Christene en ware / dat sy sonder twijfel soude zijn vrouwe vanden President ende gheheel Sicilien.

Sy wort in een oneerlijck huys gheleydt.

Veel andere woorden seyde sy tot haer / dienende tot desen propooste; ghelijck sulcke pleghen te doen / door 't in-gheven des duyvels / die sulcke wercken doen. De heylighe Maghet hoorde haer / eñ en hoorde haer niet; want sy stont seer vast met het herte op Godt; hem vyerighlijck biddende / dat hy haren maeghdom wilde bewarē / ende haer beschermen van alle ghewelt; inder voeghen dat sy alle dese woorden niet en achtede. Maer alsoo Aphrodisia haer dese redenen dickwijls verhaelde / ende haer het hooft brack; soo nam Agatha voor haer / een eynde met haer te maken; om eens verlost te worden van het tissen oft blasen van dit serpent / ende seyde: Ick verstae wel / o Aphrodisia / uwe listen ende de redenen / met welcke ghy my soo verre meynt te brenghen / dat ick CHRISTVM soude verlaten / ende mijn gheslacht schande aen-doen / ende mijnen maeghdom vercoopen: maer en peyst niet / dat ghy soo groote wel-sprekentheyt ende konste in uwe woorden hebt / dat ick my door de selve soude laten verwinnen. Ick en hoore uwe tale niet als eene tale van eene vrouwe; maer als de tale des duyvels / die door u spreeckt: eñ ghelijck ick hem vliede /

Eene treffelijcke antwoorde van Agatha tot Aphrodisia.

soo

soo vliede ick u oock; ende en hebbe gheen acht willen nemen op 't ghene ghy my seght. Ick waerschouwe u als Christene / die gehouden ben goet te doen aen de ghene die ons haten / dat ghy voor u siet; ende verlaet dit schandelijck ende vermaledijdt ambacht / dat ghy doet tot uwe schande / ende schade vande ghemeynte / ende tot quaet exempel van uwe dochteren: en om-ringhelt dese stadt niet meer met uwe netten / noch en ontsteeckt niet de herten vande onnoosele ende suyvere maeghden: want ghy doet dus meerder schade aen de ghemeynte / dan oft ghy 't vyer staeckt inde vier hoecken vande stadt / oft 't venijn stropdde inde ghemeyne fonteyne / daer sy uyt drinckt. Eñ al is't dat Quintianus met u door de vingheren siet / soo sal u Godt des hemels castijden. Ende indien ghy desen aen-slagh / dien ghy teghen my ghenomen hebt / niet en wilt laten om uwe eere ende welvaert / soo laet den selven ten minsten om gheenen tijdt te verlieſen / eñ om gheen woordē inden wint te stropē: want ick late u weten / dat ick soo ghefondeert ende vast ben inde liefde van mijnen Heere Iesvs Christus, ende soo volstandigh in mijne belofte van repnighepdt / dat ick hope met de hulpe Godts / dat de sonne eer hare claerhepdt sal verlieſen / het vyer sijne hitte / ende den sneeuwe sijne withepdt / dan ick van dit voornemen sal veranderen. Dat Quintianus sijn sweert wette / sijne leeuwen verepde / sijn vyer ontsteke / sijne stricken stelle; dat hy opendoe (indien hy kan) de poorten der hellen / ende ontbinde alle de duyvelen teghen my: want ick sal maghet ende Christene sterven; ende ick en vreese niet het ghewelt van Quintianus; aenghesien Godt / dien ick mijne ziele ende lichaem over-ghegeven hebbe / my sal beschermen. O Aphrodisia / ghy zijt out / ende de doodt staet alreede voor de deure ('t welck ghy ghenoegh bewijst door u leelijck coleur) siet voor u / bekent uwen Schepper / schaemt u van het quaet exempel / dat ghy aen uwe dochteren ende gheheele dese stadt hebt ghegeven: beweent u-selven / beweent u voor-leden leven / bekeert u tot Godt / ende doet penitentie / hem belijdende / hem aen-biddende / op dat hy u niet en kastijde.

Den kloecken moet van Agatha.

Als Aphrodisia dese woorden vande Maghet hoorde / ende bemerckte dat sy den tijdt met haer verloos; sogh ghingh sy by den Presidēt / na dertigh daghen dat sy haer in haer huys hadde ghehadt / ende sepde tot hem:

Aphrodisia gheeft hare stantvastighepdt te kennen aenden Presidēt.

Heere /

Heere/ ick hebbe de Maghet in mijn huys ghehouden/ die ghy my ghesonden hebt; ende ick hebbe alle neerstighepdt ghedaen/ om haer tot uwen wille te brenghen: maer weet voorseker/ dat sy soo vast is in haer voornemen van Christene te blijven/ ende haren maeghdom te bewaren/ dat-men eer vermorwen soude het yser/ stael/ ende den diamant/ dan sy veranderen soude van haer voornemē. Ick hebbe haer aen-ghebodē kostelijcke cleederen/ rijckdommen/ juweelen ende kostelijcke ghesteenten; ende sy en acht dit allegader niet: 't schijnt dat sy niet anders en eyst/ niet anders en begheert/ eñ dagh en nacht niet anders en droomt/ dan te sterven voor IESVS Christus. Als Quintianus dit hadde ghehoort/ soo dede hy Agatha roepen/ ende hy vraeghde haer van wat ghestachte sy was. De H. Maghet antwoorde: Ick ben edel ende van hoor-luchtigh bloedt; eñ myne bloetvrienden gheven hier af ghetuyghenisse/ ghelijck 't heel Sicilien voor bekent is. Quintianus seyde: Hoe komt dan/ dat ghy edel zijnde volght de manieren van het veracht ende verworpen volck? Agatha seyde: Al ben ick edel, nochtans ben ick de dienst-maghet ende slave van IESVS Christus, ende myn geslacht' en verheft my niet; want ick wete/ dat den warachtighen edeldom is Christus te dienen met een suyver herte. Hier op antwoorde Quintianus: Wy en zijn dan niet edel/ om dat wy uwen ghecruysten verachten? De H. Agatha seyde: Indien ghy soo slechte slave des duyvels zijt/ dat ghy de steenen aen-bidt/ waer is uwen edeldom ende wijsheydt? Den hoosen Rechter dede haer eene kaeck-smete gheven/ seghghende/ dat sy soude leeren swijghen/ ende gheen quaet spreken teghen haren Heere. Het aensicht vande heylighe wiert swart ende root; maer dies te schoonder eñ claerder voor Godt: ende Quintianus siende dat hy met alle synne listen van haer niet anders en konde crijghen dan woorden/ die vol waren van gheloove/ hope/ ende liefde van Christus; soo dede hy haer inden karcker leyden/ tot haer seghghende/ dat sy haer wel soude bepeysen/ wat haer meest betaemde; oft te sterven met groote tormenten/ oft Christus te loochenen. De heylighe Maghet ginghinden karcker met eene wonderlijcke stantvastighepdt ende vrolijckheyt/ oft sy in eenen wellustighen hof ghegaen hadde; den Heere biddende dat hy haer victorie teghen den tyran/ eñ de croone der martelien wilde geven.

Sy wort voor den Presidente ghebracht.

Wat warachtigh Edeldom is.

Sy wort ghestaghen.

Ende

Ende 's ander-daeghs is sy weder voor Quintianus ghebroght/ die arbeydde in 't eerste met smeeckinghe en soetigheydt/ ende daer na met wreedheydt ende dreygementen haer soo verre te brenghen/dat sy 't geloove van Christus soude verlaten; ende dit doende soude sy hebben ghesonthept ende het leven/ruste ende geluck: maer sy seyde met eenen verighen gheest: O Quintiane/ ghy beloeft my te gheven ghesonthept ende 't leven / indien ick Christus verlate: ende ick segghe u / dat ick geen ander leven noch ghesonthepdt en begheere/ dan Christus: ende en peyst niet my verbaert te maken met uwe dreyghementen; want ick begheere dat ghy weet / datter geen hert soo vermoept ende dorstigh en is/ dat soo seer begheert eene fontepne van claer ende suyver water / als ick begheere van u ghepijnight te zijn / om my dies te lichteliicker te versamen / ende te vereenighen met Christo. De terwe en wort op de solders niet vergadert / dan als die ghesuyvert ende gheschepden is van het kaf; noch den gheest en wort inden hemel niet ontfanghen / voor dat het lichaem doodt is op der aerden. Indien ghy het sweert teghen my wilt ghebruycken / siet mijnen hals: indien ghy my gheesselen wilt / siet hier mijne schouderen: wilt ghy my met den vyer verbranden / siet hier mijn lichaem: wilt ghy my voor de wilde beesten worpen/ siet mijn vleesch/ mijne voeten / mijne handen/ mijn hooft/ende alle mijn leden zijn berepdt/ om dat ghy die soudt pijnighen naer uwe begeerte. Pijnight/ brandt/ bindt/ perst/ bilt/ breeckt/ wondt/ vernielt/ slaet/ kapt af/ verdrinckt/ reckt-upt een/ ende doodt dit mijn lichaem: hoe ghy wreeder teghen my sult zijn/ soo veel meerder goets sult ghy my doen; ick sal dies te meer gheholpen worden van mijnen Bruydegom Iesvs Christus. Wat doet ghy? Waerom vertoeft ghy? Waerom verwacht ghy soo langhen tijdt? Quintianus wiert seer ghestoort/hoorende dese woorden van de Maghet/ ende door de raserije beval hy/ dat-men haer eene borste tot den gront toe soude af-snijden. De heylighe Maghet sonder haer te beroeren / seyde tot hem met een vroom ende vol-standigh herte: Hoe! en schaemt ghy u niet / o wreeden tyran / eene maghet in haer borste te pijnighen; aenghesien ghy het eerste onder-hout uws levens hebt ontfanghen upt de borsten van uwe moeder? Maer den President/ die al-reede verbeten was / op dat

Haer vrymoedighe antwoorde tot den President.

Haer borste wort af-gesneden.

op dat supver bloedt / ende wreeder dan eenen tyghet / en wiert door de woorden vande Maghet niet beroert; maer hy dede haer wederom na den karcker leyden; eñ beval dat-men haer noch t'eten noch te drincken en soude gheven / noch dat-men daer gheenen medecijn en soude laten in-komen om haer te ghenesen / om dat sy aldus van pijne soude vergaen.

S. Petrus openbaert haer.

Als Agatha nu was in desen douckeren ende pijnlicken karcker / soo sont den Heere tot haer den Apostel S. Petrus, inde ghedaente van een eerweerdigh out man / die met hem brocht veel salven / als eensen medecijn; ende voor hem gingh een jongelinck / als hem lichtende met eene ontsteken tortse inde handt: ende hy met een ghemaniert ende vriendelijck aensicht groette haer / ende seyde: Den tyran en heeft op u met sijne tormenten niet ghewonnen / ghy hebt hem eer verbaest ende beschaemt ghelaten: ende al heeft hy u uwe borst af-ghesneden / hy sal't selve met het eeuwigh ver betalen. Ick was daer teghenwoordigh / als hy u die af-sneedt; ende ick hebbe bemerckt / dat-men die ghenesen kan; ende daer-om kome ick om u te ghenesen / ende om u gheheel ghesont te maken. Sy antwoorde den Apostel (sonder hem te kennen) dat sy noyt in haer leven lichaemelijcke medecijne hadde ghebesight / ende dat sy die nu noch niet en begheerde te ghebruycken; aenghesien sy alle haer betrouwen op Christus ghestelt hadde; want hy is den vermaker van alle dinghen. Ende alsoo de heylige Maghet om hare eerbaerheydt wille / ende door't betronwen dat sy op Christus hadde / haer niet en wilde laten ghenesen; soo openbaerde den Apostel sy-selven in het eynde wie hy was / ende dat den Heere hem hadde ghesonden / om dat hy haer van sijnen't weghen soude genesen / ende de af-ghesneden borste wederom aen-setten. Ende dat tot teecken der waerheydt / die hy haer seyde / sy ghesont soude worden: ende dit seggende / verdween hy: ende sy siende op haer lichaem / bevondt dat sy gheheel ghenesen was / ende dat de borste wederom op hare plaetse ghestelt was; ende haer met der herten eñ metter zielen tot den Heere keerende / seyde sy tot hem:

Sy wort gheheel ghenesen.

Mijnen Heere Iesvs Christus, ick bedanck u / dat ghy mijns hebt ghedachtigh gheweest / ende my uwen Apostel ghesonden hebt / om dat hy mijne wonden soude ghenesen / ende vernieuwen eñ verstercken mijne leden.

Daer

Daer verscheen een soo upt-nemende ende hemelsch licht in dien donckeren karcker / dat de wachters verbaest ende van hen-selven zijnde / den selven open-latende / ginghen loopen. De ghevanghene banden karcker raedden de heylighe Maghet / aenghesien de poorten open-waren / ende datter niemandt en was die 't belettede / dat sy haer verborghen soude. Sy antwoorde: Dat en wille Godt niet / dat ick 't beldt soude verlaten / ende gaen loopen / eer ick de victorie teghen mijnen vyant vercreghen hebbe. Vier daghen daer na dede haer Quintianus wederom voor sijnen rechter-stoel brenghen; ende siende haer soo ghenesen ende ghesont / ende dat sy met soo grooten moedt verrondighde / dat Christus haer hadde ghenesen / was eens-deels verwondert ende beschaemt; ende eens-deels vol van wreedheydt en raserije beval hy / dat men op d'aerde saepen soude veel brandende kolen / clepne ende scherpe pot-scherven / ende de H. Maghet naeckt daer over wentelen; om dat het vyer haer vleesch soude branden / ende dat de scherpe puncten haer souden steken ende quetsen met meerder pijne. Als dese heylighe Maghet was in dese pijne / soo sont onsen Heere een seer groote aert-bevinghe inde stadt Catana / van welcke sterven twee vrienden ende raets-lieden vanden President. Gheheele de stadt verbaest ende verslaghen zijnde / begonst te roepē / dat dit was eene kastijdinghe van Godt / om de onrechtveerdighe wreedheydt / die-men teghen Agatha ghebruyckte: ende sy liepen tot den huyse vanden President / die seer verbaest was; als hy 't volck sagh / ende hen hoorde roepen: ende vreesende dat sy hem Agatha met ghewelt upt de handen souden nemen / ende verlossen / soo dede hy haer wederom na den karcker leyden. De H. Maghet heffende hare handen naer den hemel / daer sy haer herte hadde / begonst in deser manieren te bidden: Mijnen eenwighen Godt / die alleenlijck door uwe goetheydt my hebt ghewapent met uwe hemelsche gratie / om dat ick soude moghen teghen den tyran vechten tot verheffinghe van u gheloove / ende om dat ick zijnde een jonghe / slappe / ende een-samighe vrouwe / soude in myn kranck lichaem verwinnen soo veel tormenten ende ghewapende mannen; Heere / doet open d'ermen uwer goedertierenheydt / ende ontfanght mijnen gheest / die u begheert met eene groote liefde.

Daer verschijnt een licht / ende de wachters gaen loopen.

Sy lijdt wreede tormenten.

Eene schroomelijcke aert-bevinghe.

Het ghebedt van Agatha.

Sy

Hare ghe-luck-salighe doodt.

Sy eynde het ghebedt met haer leven; oft begonst te leven/ende leeft eeuwelijck. Gaet dan/o salighe ende heylighe ziele/ter goeder uren; gaet/o saligher gheest/ naer uwe wooninghe/ ende gheniet nu eeuwelijck het glorieus aenschouwen van hem/die u soo bevanghen heeft met sijnder liefde/ dat ghy om synen wille het leven veracht hebt/ ende alle de smaken ende wellusten des werelts. Alle de werelt verkondight uwe deught: de gheloovighe vereeren uwe victozien ende croonen: de vzouwen/ die den bozst-sweir hebben/ aen-roepen u/ ende sy crijghen ghesonthepdt: u vaderlandt is dooz u ghe-eert/ ende de H. Kercke is verrijckt. Deylt ons uwe jonste/ op dat wy/ die u leven hebben beschzeven/ ende oock die't sullen lesen/ moghen zijn na-volghers van uwe deughden ende deelachtigh van uwe glozie.

Als de doodt van S. Agatha in't openbaer quam/ soo liep't volck terstont/ om dat heyligh lichaem eere te bewijsen/ dat dooz Christus ghemartelizeert was: ende alsoo-men't wilde begraven/ soo openbaerde daer eenen jonghelinck seer kostelijck ghecleet/ vergheselschapt met hondert andere jonghelinghen/ die Enghelen des Heeren waren; die aen het hooft-eynde vande heylighe Maghet stelde eene tafel van marbze/inde welcke dese woozden gheschzeven waren: Eene heylighe ziele, ghewillighe eere tot Godt, verlossinghe des Vaderlandts: ende terstont verdween hy. Dit is het graf-dicht/ dat dooz de hant vanden Enghel upt den hemel quam.

Een schoon mirakel aen haer graf.

Als Quintianus vernam/ dat de heylighe Maghet doot was/soo was hy seer begheerlijck/om haren groo-ten rijckdom te hebben; ende vertrock vergheselschapt met veel volcks van Catana na Palermen/ om sy-selven meester van het selve te maken; ende alsoo hy over eene riviere soude varen/ soo beet hem een peert in sijn aensicht/ ende een ander sloegh hem inde riviere/ daer hy verdzonck; ende men konde sijn lichaem nopt vinden. Hier mach-men mercken de rechtveerdighe oozdeelen Godts/ ende hoe hy in het leste straft d'oneerbaerhepdt/ wzeedthepdt/ ende begheerlijckhepdt vande ghene die hem bestrijden/ ende de Heylighen vervolghen. Dooz dese sake vermeerderde meer d'eere ende weerdighepdt van S. Agatha: welcke noch veel meer vermeerderde dooz't ghene ghebeurde het jaer daer na/op den selven dagh van hare martelie/ ende was sulckx:

Quintianus wozt ghestraft.

Den

Den bergh Ethna / die-men noemt Mont-gibel, is eenen vande hooghste ende wonderlijckste berghen / die inde werelt zijn; hy is altoos bedeckt met sneeuwe / en in 't sop roockt hy ende worpt upt vyerighe vlammen. De stadt Catana is gheleghen eene goede mijle vanden voet van desen bergh. Het ghebeurde / na dat daer een schroomelijck ghelupt ende ghedrupsch binnen inden bergh ghehoort was / dat daer na begonst upt te komen eene groote menighte van vyer / dat na Catana quam; ende al waren d'inwoonders Heydenen / vreesende de verderffenisse van hare stadt / ende gheenen raet wetende / liepen (door Godts in-geven / die de glorie vande H. Maghet begheerde te openbaren) na haer graf; ende nemende het cleet / daer haer heyligh lichaem mede ghedeckt was / quamen met het selve het vyer teghen; ende dat ontwindende ende toonende / soo bleef het vyer staen / ende en quam niet voorder. Dit groot mirakel / dat onsen Heere doen dede / is daer naer noch dickwijls gheschiedt / als den bergh Ethna upt-wierp veel vlammen door de velden van Catana tot de stadt toe; welcke al vernielt ende verbrandt soude zijn van dit vyer / en hadde sy van hare glorieuse patronerisse S. Agatha niet beschermt gheweest. 'T is eene wonderlijcke ende ongheloovelijcke saecke ('ten ware dat die d'almoghenthedt Godts eyghen ware) te sien komen van 't hooghste vanden bergh / gheljck eene groote vyerighe riviere / breedt ende diep / na de stadt / van eene dicke materie gheljck loot / oft eenigh ghesmolten metael / die al verbrandt dat haer ontmoet / ende vattē kan in 't begrijp van synen loop: ende te sien de Geestelijcke ende gheheel de stadt teghen-komen in processie / ende teghen dit vyer gaen vechten niet met wapenen / oft wateren / oft andere dinghen om dat te blusschen; maer alleenlijck met de beschermınghe van S. Agatha, en met haer cleedt / het welck aen dit vyer ghetoont zijnde / stilt synen loop / ende hout op. En niet alleen eenigh cleedt / dat gheraeckt heeft het lichaem van S. Agatha, heeft dese kracht / maer sy behelpen hen te Catana teghen het vyer met catoen / dat gheleghen heeft op haer lichaem.

Een wonderlijck mirakel.

S. DOROTHEA Virgo et Martyr.
6. Februarij.

I. Wobbaert exc.

HET LEVEN VANDE H. DOROTHEA MAGHET ende Martelaerſſe.

6. Feb. A. 304.

TEn tijde vande Keyſers Conſtantius Chlorus ende Maximianus Galerius / die in 't rijcke quamen na Diocletianus ende Maximianus Herculeus; als noch duerde de vervolginghe teghen de Chriſtenen / was in de ſtadt Ceſarea / in 't landt van Cappadocië / eene Chriſtene Maghet genaemt Dorothea, begaeft met alle de gratien / die-men in eene vrouwe ſoude moghen wenſchen: maer de principale ende meeſte van allen was hare ghemanierthept / eerbaerhept / treffelijckhept / hare ghedurighe neerſtighhept / die ſy hadde in 't ghebedt / ende hare verſtervinghe. Om hare groote deughden was ſy gheſtelt in de ooghen van gheheele de ſtadt. Ende alſoo inde ſelve ſtadt quam eenen Preſident vanden Keyſer Maximianus / eenen grooten vyant van 't Chriſten gheloove; verſtaende dat Dorothea Chriſtene was / ende eene Maget van ſoo goeden naem; ſoo dede hy haer vanghen / ende komen voor ſynen rechter-ſtoel. De H. Dorothea quam binnen ghelijck eene eerbare Maghet / met neder ghe-ſlaghen ooghen / eñ met het hert op-gheheven tot Godt. Apricius (alſus was den Preſident ghenaemt) vraeghde nae haren naem: ende daer na ſeyde hy tot haer / dat hy haer hadde doen roepen / om dat ſy d'onſterffelijcke goden ſoude offerhande doen / ghelijck de Keyſers bevalen. Dorothea antwoorde hier op: Den warachtigen Godt ende den Keyſer des hemels heeft my bevolen / dat ick hem alleen ſoude dienen / ende voor Godt kennen. Wat dunckt u / o Apricius / wien moet-men ghehoorſaem zijn (als ſy teghen malckanderen zijn) den Keyſer des hemels / oft den Keyſer der aerden? Godt / oft den menſche? Apricius ſeyde: Laet varen deſe woorden / ende berepdt u om ghehoorſaem te zijn / ende

Uyt oude Regiſtert.

Lof van S. Dorothea.

Antwoorde van Dorothea tot den Preſident.

de onsterffelijcke goden offerhande te doen / 'ten zy ghy wilt / dat het u wel dier koste / ende dat ick u stelle tot een exempel / daer hen d'andere aen spieghelen. Dorothea antwoorde: Het exempel dat ick u gheven sal / sal zijn / dat ick een-ieghelijck leeren sal / de menschen niet te vreesen boven Godt; want alle de pijnen / die ghy Presidenten ende Rechteren ons kont aen-doen / zijn kort ende tijdelijck; maer de pijnen der hellen zijn eeuwigh ende sonder eynde. Den President wiert door dese redenen verstoort / ende dede de H. Maghet worpen op de pijn-banck. Als Dorothea daer op was / seyde sy met groote ghestadigheydt ende gherustheydt tot den Rechter: Waerom vertoeft ghy? Doet haestelijck 'tghene ghy moet doen; op dat ick mach sien den ghenen / om wiens liefde ick u niet en vreese; maer hebbe begheerte / om van u ghepijnight te worden: hy is mijnen bruydegom / ende noodt ons / om dat wy souden ghaen na den hof der wellusten; inden welcken appelen zijn van wonderlijcke schoonheyt / die versch blijven op alle tijden; daer zijn lelien / roosen / ende ontallijcke veel bloemen / die noyt en verslenschen / ende fonteynen van levende wateren / die noyt en verdrooghen; ende daer de zielen der Heylighen Christus ghenieten. Apricius seyde: 'T waer beter / dat ghy dese ydelheden liet varen / ende offerhande dedet aende goden / ende eenen man trouwdet / om een geet leven te hebben. Dorothea antwoorde: Ick en sal de duyvelen geene offerhande doen / aenghesien ick Christene ben; noch ick en sal gheenen man trouwen / aenghesien ick de bruydt van Christus ben. Apricius / siende dat hy sijnen tijdt te vergheefs verquistede met Dorothea, riep twee susters / die ghenaemt waren Christeta / ende Calista / oft (ghelijck den Cardinael Baronius seydt) Christina ende Calista: die te voren hadden Christene gheweest / ende hadden door de vreese vande tormenten verloochent het gheloove van IESVS Christus: ende hy beval haer / dat sy Dorothea souden in haer huys nemen; ende dat sy haer met goede woorden ende redenen soo verre souden brenghen / dat sy soude doen ghelijck sy ghedaen hadden: dat hy 't haer wel soude betalen; eude boven de ghiften die hy haer hadde ghegheven / om dat sy bekent ende aenghebeden hadden de goden / soude hy haer noch meerdere gratien doen / indien sy vermorweden het versteent

Hy doet haer pijnighen.

Sy wordt ghelevert en twee af-gewekene Christene vrouwen.

herte

herte van Dorothea, ende haer trocken/ om haer exempel te volghen.

De twee susters begonsten de H. Maghet te raden/ dat sy op-sicht op haer-selven soude nemen / ende op de vernoeginghen ende soetigheden van dit leven; eñ dat sy die niet en soude verliesen om eene soo lichte sake/ die soo redelijck was. Sy gaven haer te kennen tot een exempel 't ghene dat sy hadden gedaen; hoe-wel dat het haer gheluckt was; ende die wreede pijnen ende straffinghen die sy soude moeten lijden/indien sy 't niet en dede. De H. Maget veranderende allengskens hare redenen; vermaende haer / dat sy hare schult souden bekennen/ ende wederom tot Godt keeren / ende hem om verghiffenisse bidden : ende dat sy op een nieuw ten strijde souden komen/ bereydt zijnde om voor hem te sterven. Want (seyde sy) Godt is seer vermhertigh/ende daer en is gheene soo onghheneselijcke wonde/ die hy niet en kan ghenesen. Hy wordt den Verlossen ghenoemt/om dat hy verlost: ende hy acht voor meerdere sonde te wanhopen van sijne vermhertighept/dan hem te verloochenen inde tormenten. Sy brocht haer wederom tot den gheloove met dese ende diergelijcke woorden; sy versterckte haer tot de tormenten; ende sy badt onsen Heere/ dat hy haer wilde verghe ven de sonde / die sy hadden ghedaen; ende dat hy haer wilde wapenen met sijne hulpe ende volstandighepdt/ ghelijck hy dede. Want alsoo den Presidẽt haer alle dry dede roepen/ende de twee susters ter zijden nemende / om van haer te weten in wat staet Dorothea was / ende oft sy begheerde offerhande te doen / soo verstont hy het leetwesen van dese / ende dat Dorothea niet alleen niet en hadde verwonnen geweest; maer dat sy d'andere verwonnen hadde inde disputatie/ die sy onder malckanderen hadden ghehadt; ende dat sy ghesloten hadden te lijden alle de tormenten/die-men haer soude willen aen-doen/ om de voorleden schult te betalen met haer bloedt/ ende voor Christus te sterven: soo wiert hy uyt sijne sinnen; ende beval / dat-men de twee susters t'samen soude binden by de schouderen; ende dat-men haer in 't vyer soude worpen / indien sy gheen offerhande en deden. Ende sy op-heffende hare stemmen/ riepen tot den Heere ende seyden: Heere IESVS Christus, aenveert dit ons berouw, ende vergheeft ons onse sonden. Ende als sy dese woorden seyden/ wierpen

De H. Dorothea bekeert wederom de twee susters.

Den Rechter doet de twee susters verbranden.

sy haer in 't byer / inde teghenwoordighepdt dan Dorothea, die seer blijde was / om dat sy die zielen voor den Heere ghewonnen hadde ; ende seyde tot haer : Gaet / susters / gaet voor my na den hemel ; ende weet voorseker / dat Godt u misdaet vergheven heeft ; ende dat ghy met dese martelie wederom hebt ghecreghen dat ghy te vozen hadt verlozen ; eñ dat den eeuwigen Vader u in 't gemoet sal komen / om u in sijne glorie t' ontfangen / openende d'ermē van sijne oneyndelijcke sachtmoedigheyt.

De H. Dorothea versterckt haer.

Apricius dede haer ontcleeden / ende wederom op de pijnbanck worpen. Ende ter-wijlen sy de H. Maghet upt-reckten / was sy soo vrolijck / gheluck pleghen te zijn de ghene / die vercreghen hebben dat sy langhe begheert hadden. Den President hier af verbaest zijnde / seyde tot haer : Wat verslerde blijdschap is dese / die ghy toont ? Waerom vertoont ghy u voor ons ghedeynsdelijck wel te vreden ende vrolijck ? Dorothea antwoorde : Ick en hebbe nopt in alle de daghen mijns levens soo blijde gheweest als heden : eens-deels om dat ick voor Godt ghewonnen hebbe de zielen / die ghy hem hadt ontnomen / van welcke d'Enghelen inden hemel hen verblijden ; eens-deels om dat ick hope met de selve te gaen ghenieten mijnen Heere inden hemel. Daerom / Apricius / haest u / ende en houdt my niet langher. Als den wreeden tyran dit hoorde / soo dede hy torsen ontsteken / ende hare zijden daer mede vranden / ende haer inghewant vernielen. Maer hoe Dorothea meer ghepijnight wierdt / hoe sy haer blijder vertoonde / spottende met de pijnighers. Hy dede haer van daer nemen / ende veel kaeck-sneten op haer maeghdelijck aensicht gheven / ende dit door enckele schaemte / om dat sy soo vry-moedelijcken sprack : maer hoe de pijnen meerder waren / hoe hare blijdschap grooter / ende de cracht van den Gheest des Heeren meerder was / die-men in Dorothea sagh verschijnen. Ten lesten als de beulen nu vermoeyt waren / eñ Apricius verbaest eñ beschaemt ; soo gaf hy teghen haer het vonnisse des doodts / ende beval dat-men haer onthoofden soude. Als Dorothea dit vonnisse hoorde / bedanckte sy Godt van 't selve / ende seyde : Ick love u / mijnen Heere beminder van repne zielen / om dat ghy my gheroepen hebt tot de vruyloft van het onbevleckt Lam / ende hebt my ghenoodt tot uwe hemelsche vruyloft-kamer.

Sy is vrolijck in de tormenten.

Sy spot met de beulen.

Als-men

Als-men haer ter doodt leydde/ eenen advocaet/ ghenaemt Theophilus/ hoorende de H. Maghet seggben/ dat daer Christus was/ende daer sy ghingh/ altoos appelen ende rooſen waren/die niet en verſlenſchen; ſeyde tot haer/ ſpottende: Wel aen / Dorothea, doet my de vrienſchap / dat ghy my upt den hof van uwen bruydegom ſeynt van die appelen ende rooſen / die ghy ons ſoo ſeer aen-ghepreſen hebt: ende sy antwoorde met groote gheruſthepdt ende matighepdt: Ick ſal't doen ſonder twyffel / ick ſal't doen. Als sy nu knielde / ende haer ghebedt ghedaen hadde / verwachtende den ſlagh van't ſweert / ſoo openbaerde haer eenen Enghel inde ghedaente van een kint / die een korfken brocht / ende in't ſelve dry ſeer ſchoone appelen / ende dry wonderlycke rooſen. Ende Dorothea ſeyde tot hem/ dat hy die aen Theophilus ſoude draghen / ende hem die ghe ven van haren weghen; ende hem ſeggben / dat dit waren vande appelen ende rooſen / die sy hem ſondt/ om haer woordt te vol-doen/upt den hof van haren Bruydegom Iesvs Chriſtus.

Sy beloeft Theophilus bloemen te ſeynden upt haren bruydegoms hof.

Op den ſelven tydt als Theophilus aen andere verhaelde't ghene dat hem met Dorothea gheſchiet was; ſpottende met de appelen ende rooſen / die sy hem hadde beloeft te ſeynden / weſende den ſeſten dagh van Februarius in't hardſte vanden winter/ſoo quam het kindt by hem; ende alſoo't ſelve hem de boodſchap dede van weghen de H. Maghet / ſoo viel hy van sy-ſelven/ ende bekende de macht des Heeren; ende verandert zynde van herten / begonſt te roepen ende te belyden / dat Iesvs Chriſtus den waerachtighen Godt was.

Sy worden hem ghebracht.

Ende ſoo hy na veel tormenten/die hem om de belydeniſſe Chriſti aen-ghedaen wierden door het bevel van den Preſident/ syn vonniſſe van onthooft te zyn/ hadde ghehoort/ſeyde hy: Ick bedancke u / myнen Heere Iesvs Chriſtus, van deſe gratie: ende alſoo ſtierf hy/ende ghenoot Gode eeuwelyck met syne H. Dorothea.

Hy wordt onthooft.

S. APOLLONIA ORA PRO NOBIS.

8. February.

HET LEVEN
VANDE

H. APOLLONIA MAGHET ende Martelaerſſe.

8. Feb. A. 258.

DE H. Apollonia was gheboren upt de ſtadt Alexandria/ eñ leerde in gedurighe repnichept / groote gemanierthept/diſcretie/eñ goet exempel. In deſe ſtadt was eenen tooveraer eñ ſeer wreeden vpandt der Chriſtenen; welcken dooꝛ het ingheven des duyvels begonſt alle het volck te beroeren / om dat ſy hunnen ouden Godts-dienſt ſouden beſchermen; ende dat ſy ſouden vervolghen de Chriſtenen / die den ſelven beſtreden/ ende inde werelt een nieuw ende beſpotteliſck geloove bꝛochten / eñ verkondighden dat eenen gecrupſten menſch Godt was. Deſe woꝛden van deſen tooveraer waren als voncken van het helſche vper/ die daer vielen inde herten van dat afgodiſch volck/als op dꝛoogh werck; eñ ontſtack de ſelve in ſulcker manieren/ dat ſy terſtont quamen inde hupſē vande Chriſtenen/ verſchepdē vanghende eñ doodende.

Beſchreven dooꝛ Dionyſius Alexandrinus.

De ſtadt vande gheboozte van Apollonia.

Onder de welcke eene was de H. Apollonia, die alreede oudt was/groot ende wonderliſck van verdienſtē/ ende ſeer vereert in die ſtadt. Sy wilden haer wijs-maken/ dat ſy ſoude verloochenen het gheloove van Chriſtus, ende offerhande doen aen de goden. Eñ alſoo de H. Maget ſtandtvaſtich was; gaven ſy haer veel ſlagen/ eñ bꝛaken haer de kaecx-beenderen/eñ trocken haer alle de tanden upt met groote raſernije; ende ghemaeckt hebbende een groot vper/ dꝛepghden ſy haer levende te verbꝛandē/ indiē ſy Chriſtus niet en blaſphemeerde. Doē onderhiel de H. Maget haer wat tijdts/eñ dede haer gebedt aen den Heere: eñ ontſtekē zijnde met 't vper ſijnder liefde / met het welck haer binnenſte bꝛandende was / ſpꝛongh dooꝛ een ſonderlingh ingheven Godts (ſonder 't welck men dit niet behooꝛlijcken en ſoude moghen doen) in het vper; waer in ſy verbꝛande.

Apollonia wooꝛdt gheꝛanghen.

De vuelen bꝛeken haer de tanden upt den hoofde.

Sy ſpꝛinght in 't vper.

S SVRA Virgo et Martyr.

16 February

D. Crabbaert exc.

HET LEVEN VANDE H. SVRA MAGHET.

10. Feb. A. 1320.

TOt Dordrecht ('twelck de outste stadt van Hollandt is / onder het Bisdom van Utrecht) wordt ghehouden de ghedachtenisse vande H. Sura Maget ende martelaerisse; die aldaer van seer eerlijcke ouders ghebooren is / ende wordt voor de fondaterisse vande groote kercke aldaer gheert. Men seydt dat dese eene sonderlinghe lief-hebster van het beeldt der Moeder Godts/dat daer aen eenen boom op de riviere van Dordrecht hingh / gheweest is ; ende heeft alle dat sy winnen konde den armen ghegeven.

Vt de Registers van Nederlandt.

Hare liefde tot het beeldt vande Moeder Godts.

Als sy nu wenschte eene kercke te timmeren/ heeft sy vanden Enghel de groottе der selver ontfanghen ; ende heeft dry werck-lieden/met dry penningskens (diemen kopkens noemde / die wel cleyn in haer selven / maer wel van groote cracht gheweest zijn) betaelt. Hier upt heeftmen ghemeynt/ dat sy rijck van ghelde was/ ende is vande moorders van haer leven beroeft / op de selve plaetse daer noch tot heden toe een seer lustighe fonteyne springht ; van de welcke oock den Eerweerdighsten Heer Guilielmus Lindanus Bisschop tot Gemunde vermaent. De moorders zijn ghevanghen ende ter doodt verwesen ; maer de H. martelaerisse heeft haer met een verscheye wonde in haren hals verthoont (want haer den hals met een visch-mes af-ghesteken was) ende heeft voor dese leet-wesende moordenaers quyt-scheldinghe ghecreghen.

Sy stichte de kercke van Dordrecht.

Lindan. cap. 50 Apolog.

Sy wordt te Dordrecht gheviert/met de Collecte/ende op den naem van Soter; de welcke een Maget is geweest van Oosten. Misschien is sy alsoo genoemt / om dat sy veel menschen ghesonthept/ door mirakel/ van Godt vercregen heeft / 't welck den naem Soter in het Griecx is beteeckenende.

HET

S. EVLALIA DE BERCELONA Virgo et Martyr.
12 Februarij.

I. Cnobbaert exc.

HET LEVEN VANDE H. EVLALIA VAN BARCELONA, MAGHET ende Martelaersse.

32. Feb.

A. 304.

ALs Dacianus in Spaignien ghesonden was vande Keyseren Diocletianus eñ Maximianus/ om de Christenen te dooden/ eñ uyt de werelt te roeyen (indien het mogelijck ware) ons H. gheloove; woonde te Barcelona een H. Maghet/ geboren van edelen geslachte/ genaemt Eulalia; welcke Christene was / ende hadde haer vertrocken op eene hoeve/ die sy by de stadt hadde. Sy was in dien tijdt veerthien jaren oudt / ende was eene seer schoone eñ eerbare Maghet; ende was ontsteken met de liefde van IESVS Christus, dien sy tot eenen bruydegom hadde gekosen/ hebbende hem toe-geeygent hare maechdelijcke suyverheyt. Dacianus quam binnē Barcelona/ endebegonst met groote wreedheyt ende ongoddelijckheyt te vergieten het Christen bloet. Eulalia vernemende wat den wreeden Rechter dede/ wiert haer herte beroert met twee verscheyden gheneghentheden/ te weten van droefheydt ende blijdschap: van blijdschap / om dat sy groote begeerte hadde voor Christus te sterven: eñ haer dochte dat den tijdt was ghekomen / dat Godt haer soo groote gratie begeerde te doen. Dese blijdschap was soo groot/ die sy in haer herte ghevoelde / dat sy die niet en konde bedecken/ oft hare ouders ende magen bemerckten de selve; hoe wel dat sy de oorsake van soo onghewoonlijcke ende groote blijdschap niet en wisten. Sy gingh heymelijck uyt den huyse van hare ouders door dese vyerigheydt ende begeerte tot de martelie/ vanden Heere beweeght zijnde; ende quam voor den rechter-stoel van Dacianus / ende berispte hem met vrymoedighe/ treffelijcke / ende rijpe woorden/ vande tyrannije ende wreed-

VVt oude Registers.

Eulalia is van een edel gheslacht gheboren.

Sy heeft belofte ghedaen van suyverheyt.

Eulalia straft den tyran Dacianus.

wreethepdt/die hy tegen de Chriſtenen gebruyckte. Den booſen Preſident wiert verbaeſt / om dat hy eene ſoo ſchoone ende jonghe Maghet ſagh/hem aenſpreken met ſoo groote cloeckhepdt ende bpmoedighepdt/ ende hem ſtraffen van 't gene hy dede door het gebodt vande Keyſeren. Hy wilde van haer weten/wie ſy was/eñ waerom ſy met ſoo kleyne eerbiedinghe aenſprack de Roomſche Majeſtept/eñ eenen dienaer die de ſelve met ſoo groote authoritept vertooghde. De H. Maget ſonder beroert te worden / antwoorde hem / dat ſy Chriſtene was / eene dienſtmaget van Iesvs Chriſtus, die Coninck der Coninghen/ende Heere der Heeren is. Den onrechtveerdighen Rechter wiert ſeer geſtoort; ende door gramſchap ende raſernije beroert zijnde/dede de H. Maget terſtont ſeer wreedelijcken gheeſſelen. Sy pijnighden haer vreeſelijcken/ ende verſcheurden haer maeghdelijck ende teerder lichaem met de gheeſſelen: maer hoe ſy haer meer pijnighden / hoe ſy volſtandigher ende vrolijcker was; ende ſepde: Om dat mijnen Godt my verſterckt/ ſoo en ghevoele ick uwe tormenten niet.

Sy wordt ghegeeſſelt/ ende blijft volherdigh.

'Tghene het wreet herte van Dacianus hadde behooren te vermorwen/ dat verbitterde 't ſelve meer/ eñ ontſtackt met meerdere raſernije. Hy dede haer binden op een pijnbanck/ ende harc ſijden ophalen met yſere hakē/ ende vranden met vlammende tortſen; ende tormenten boven tormenten vermeerderende/ eñ nieuwe ſoecken-de/ wentelden ſy haer in ongebluſchten calck: ſy goten op haer hooft ſiedende olie ende geſmolten loot / eñ in haer neuſgaten azijn ghemengelt met moſtaert/ende in alle de wonden haers lichaems; welcke ſy wreven met ſcherpe ghebroken pot-ſcherven / ende vrandeden hare oogen met onſteken keerſſen. Wat eene wreede beeſte is een onmenſchelijck eñ wreedt menſch! D'ongoddelijckhepdt ſtreedt met het gheloove / den duyvel met Chriſtus, Dacianus teghen de H. eñ teedere Maghet/de tormenten met de vrouwelijcke cranckhepdt / ende de doot met het leven. Wie dan ſal konnen twijfelen / welcke partije van tween de victorie hebben ſal? Dacianus wiert moede / de beulen gaven hen op / de tormenten wierden gheſchorſt/ den duyvel beſchaemt/ de Maghet hiel d'overhandt/ ende Chriſtus triompheerde in ſijne vrupt. Welcke geholpen zijnde door de hulpe vanden hemel / altoos blijde ende verheught / wiert mirakeleuſelijck

Sy wordt verſchepdelijck ghepijnight.

selijck vande tormenten ontslagen; eñ de beulen/die haer pijnighden/wierden verbrant. Wat doet ghy/Daciane? Zijn nu uwe vonden/ende uwe subtijle wreedheydt/om nieuwe tormenten ende pijnen te vinden / ge-eyndight? En bemerckt ghy niet/dat de stantvastigheyt eñ sterckheyt van Eulalia de hare niet en is; maer vanden warachtighen Godt komt? Waerom en bekent ghy hem niet? Waerom en dient eñ aenbidt ghy hem niet? 'Ten hielp al niet / wat den tyran sagh; maer hy keerde sijn gepeps tot de oneere ende schande vande alder-supverste Maget; eñ dede haer naeckt ende mishandelt met de ontallijcke wonden lepden door de stadt / tot schande vande H. Maget/eñ eenen schroom van d'andere Christenen/eñ daer na onthalsen. Men sept dat hare gebenedijde ziele gesien is geweest na den hemel varen inde gedaente van eene dupve. Ende den H. Isidorus schrijft/ dat haer H. lichaem met sneeuwe bedeckt is gheweest.

De beulen worden verbrant.

Sy wordt onthalst/ ende haer lichaem wordt met sneeuwe gheteckt.

Sy heeft veel jaren verborgen geweest / tot dat onsen Heere haer openbaerde / doen Fredonus Bisschop van Barcelona was/ in 't jaer 878. welcken Bisschop/ verstaen hebbende/ dat / als de H. Eulalia ghemartelijseert hadde geweest/ haer lichaem begraven wiert bupten de stadt inde kercke van S. MARIA vande zee / dede 't selve soecken met groote neerstichept ende sorghe: eñ alsoo 't selve niet en wiert ghevonden / beval hy / dat alle het volck vande stadt ende de omligghende plaetsen soude dry daghen vasten/ ende inde kercke by een komen/om van Godt onsen Heere met groote devotie te begeeren/ dat hy hen wilde ontdecken den schat / die daer verborghen was. Sy vasteden/ sy quamen inde kercke/ sy baden / sy begheerden van Godt met eene seer heerlijcke processie / dat hy hen wilde dese groote gratie doen: eñ den Bisschop sulcke gedaen hebbende/eñ met Bisschoplijcke cleederen gecleet/ ende rakende met synen staf den hoeck vanden autaer / wiert ghewaer dat hy hol was. Hy dede graven/ eñ men vondt daer eene marbre tombe / ende daer inne den kostelijcken schat dien sy sochten ; upt welcken terstondt quam eenen hemelschen gheur.

Haer lichaem wordt ghevonden/ ende na de stadt gheboert.

HET

S. IVLIANA Virgo et Martyr

16. Februarij

I. Cnobbaert. ex.